

Национален институт на правосъдието
“Повишаване капацитета на съдебната система и обучение по Европейската конвенция за защита правата на човека и основните свободи в Националния институт на правосъдието”
Договор № 93-00-42/20.02.2013 НФМ 2009-2014

Дейност 1.3

Изисквания за закрила правото на собственост по чл.1 от Протокол 1 на ЕКПЧ

**Цвета Желязкова, съдия в Софийски
градски съд**

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Норвежкия финансов механизъм 2009-2014. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Националния институт на правосъдието и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Програмния оператор или на Донора.

- Всяко физическо или юридическо лице има **право мирно да се ползва от своите притежания.** Никой **не може да бъде лишен** от своите притежания ***освен*** в интерес на **обществото и съгласно условията**, предвидени в закона и в общите принципи на международното право.
- Предходните разпоредби не накърняват по никакъв начин правото на държавите да въвеждат такива закона, каквито сметнат за необходими за осъществяването на **контрол** върху ползването на притежанията в съответствие с общия интерес или за осигуряване на плащането на данъци или други постъпления или глоби.

ВОДЕЩИ ПРИНЦИПИ / ПРАВИЛА

1. Гаранция за мирно ползване на притежанията
2. Допустимо е лишаване от притежания, при спазване на изискванията на чл.1 от Протокол 1
3. Право на държавата да контролира използването на собствеността при определени условия

Sporrong and Lonnroth срещу Швеция (§61)

James и други срещу Обединеното кралство (§37)

Трите принципа/правила са отделни, но и са свързани. Второто правило – лишаването от притежания и третото правило – контролиране на използването от държавата, са свързани с определени степени на намеса в правото на свободно и мирно използване на собствеността и трябва да се тълкуват във връзка с това правило. Т.е. ограниченията на правото на собственост по смисъла на чл. 1 от Протокол 1 (изключенията) следва да се тълкуват в светлината на първото правило, което е основният принцип.

ОСНОВНИ ПОНЯТИЯ

- ПРИТЕЖАТЕЛИ НА ПРАВОТО НА СОБСТВЕНОСТ:
 - Физически лица
 - Юридически лица? – юридическо лице с отнет лиценз или с прекратена дейност, представляване?

(делото КАПИТАЛ БАНК СРЕЩУ БЪЛГАРИЯ – решение по допустимостта, също § 37 решение от 24.11.2005 г.)

PINE VALLEY DEVELOPMENTS LTD AND OTHERS v. IRELAND (§ 40)

- **Определение No 4 /11.01.2016г. на ВКС, ТК, I ТО по т. дело № 3343/2015 г.**

“СПИРА производство по т.д. 3343/2015г. по описа на Върховен касационен съд, Търговска колегия.

ВНАСЯ искане до Конституционния съд на Република България за

- обявяване за противоконституционна на разпоредбата на чл.16 ал.1 изр.3 от Закона за банковата несъстоятелност: "Право на жалба имат квесторите или временните синдици на банката и Централната банка, а право на протест - прокурорът", поради противоречие с чл.122 ал.1, във връзка чл.117 ал.1, чл.121 ал.1 и чл.56 и чл.4 ал.1 от Конституцията на Република България и противоречие с чл.121 ал.1, във връзка с чл.117 ал.1, чл.122 ал.1 и чл.56 и чл.4 ал.1 от Конституцията на Република България, както и за установяване несъответствието на същата разпоредба с чл.6 от Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи;

- обявяване на разпоредбата на чл.11 ал.3 от Закона за банковата несъстоятелност: "Банката, за която се иска откриване на производство по несъстоятелност, се представлява по делото от назначените от Централната банка квестори или от назначените по реда на чл.12 ал.1 т.2 временни синдици или от упълномощени от тях лица", поради противоречие с чл.122 ал.1, във връзка чл.117 ал.1, чл.121 ал.1 и чл.56 и чл.4 ал.1 от Конституцията на Република България и противоречие с чл.121 ал.1, във връзка с чл.117 ал.1, чл.122 ал.1 и чл.56 и чл.4 ал.1 от Конституцията на Република България, както и за установяване несъответствието на същата разпоредба с чл.6 от Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи.”

• ПРИТЕЖАНИЕ

Изхожда се от националната правна система относно обхвата на правата на собственост, но е АВТОНОМНО понятие (връзка с понятието “граждански права и задължения” по чл.6 от Конвенцията)

- движима, недвижима собственост, права на интелектуалната собственост, др.

- **Незаконни постройки**

“Не по-малко вярно е, че теренът им е бил предоставен от Държавната кооперация, или поне, че същата е толерирала неговото обитаване считано от 1983 г., и че те са построили и използвали въпросните конструкции в продължение на няколко години, без да бъдат притеснявани от кооперацията, нито от други държавни власти.

97. При тези обстоятелства, толерантното поведение на властите може да се анализира като признаване de facto на наследствения интерес на жалбоподателите, държащи на техните конструкции. По мнение на Съда, наследственият интерес, за който става дума, е достатъчно значим /важен/ и признат и може да бъде квалифициран с понятието “умот” по смисъла на чл.1 от Протокол 1 (справка, mutatis mutandis, Öneriyildiz срещу Турция [GC], № 48939/99, §§ 127-129, ЕСПЧ 2004 XII).” (ОСМАН СРЕЩУ БЪЛГАРИЯ, № 43233/98)

- **вземания, вкл. пенсионни права, социални плащания, присъдени суми по арбитражно решение;**

*Въпреки, че не съществува общо право на социални плащания, ако според националното законодателство е предвидено при определени условия, **на които жалбоподателят отговаря, че същият** има право на социално плащане, същото попада в обхвата на чл. 1 от Протокол 1 на ЕКПЧ.*

Решение по допустимостта по дело **STEC AND OTHERS v. THE UNITED KINGDOM;**
STRAN GREEK REFINERIES AND STRATIS ANDREADIS v. GREECE

- **ОСНОВАТЕЛНИ ОЧАКВАНИЯ ВЪВ ВРЪЗКА С ИСК**
 - PRESSOS COMPANIA NAVIERA И ДРУГИ СРЕЩУ БЕЛГИЯ
 - КРАШ 2000 И ДРУГИ СРЕЩУ БЪЛГАРИЯ (комплекс Златна Перла в Национален парк Странджа)
 - PINE VALLEY DEVELOPMENTS LTD AND OTHERS v. IRELAND (§ 51)
 - КОРЕСКÝ v. SLOVAKIA [GC], no.44912/98, § 35 (връщане на конфискувани златин монети)
- “собственост” може да бъде “съществуваща собственост” или активни, включително и иск, по отношение на който жалбоподателят може да твърди, че има поне “ЛЕГИТИМНО ОЧАКВАНЕ” да получи правото на ползване на собствеността. За разлика от това, надеждата за признаване на право на собственост, което е било невъзможно, реално не може да бъде сметено за “собственост” по смисъла на чл. 1 на протокол 1, както и условен иск, който е невалиден в резултат на неизпълнение на условие”*

- **GRATZINGER AND GRATZINGEROVA v. THE CZECH REPUBLIC (реш.) [GC], no. 39794/98, § 69 (изискване за притежаване на гражданство за реституция);**

“Притежание” по смисъла на чл. 1 от Протокол 1 могат да са или съществуващи притежание, или активи, включително вземания, по отношение на които жалбоподателят може да твърди, че има поне “основателни очаквания”, че ще бъдат реализирани”;

- **съобразно националното законодателство (наличие на основание) и установената съдебна практика (потвърждаваща наличие на такъв интерес)**

-СТОЯНОВ И ТАБАКОВ СРЕЩУ БЪЛГАРИЯ - § 79-80 (приватизация на адвокатска кантора)

“Съдът вече е приемал по сходни дела, признаването на съда на правото на жалбоподателите да им бъде предложено закупуване на помещението при преференциални условия, има имуществена стойност, която заинтересованите лица са могли да очакват на законно основание да се реализира и която се явява следователно “притежание” по смисъла на чл. 1 от Протокол 1) Басарба ООД, §§ 42 44, и Попниколов, § 40...). Продължителното неизпълнение на постановените вътрешни решения следователно също се явяват вмешателство в правото, гарантирано от чл. 1 от Протокол 1”.

-“БУЛВЕС” АД СРЕЩУ БЪЛГАРИЯ § 53-58 (право да се иска приспадане на ДДС)

“доколкото фирмата жалбоподател е спазила изцяло и навреме правилата за ДДС, определени от Държавата, и не е имала средствата да наложи спазване на задължения на доставчика и не е знаела за неспазването от негова страна, тя е имала законово основание да очаква да ѝ бъде разрешено да се възползва от едно от основните права на системата за облагане с ДДС, като ѝ бъде разрешено да приспадне ДДС, което е заплатила на доставчика. Освен това, чак след като искането за приспадане е направено и е извършена насреща проверка на доставчика от страна на данъчните власти, е можело да бъде установено спазването на задълженията на доставчика по отношение на отчитане на ДДС. Поради това, Съдът смята, че правото на иск на фирмата жалбоподател за приспадане на ДДС е най.малкото “ЛЕГИТИМНО ОЧАКВАНЕ” за получаване на ефективно възползване от право на собственост, свързано със “собственост” по смисъла на първото изречение на чл .1 от Протокол 1;

- **ОБОБЩЕНИЕ – РЕАЛНА, ИКОНОМИЧЕСКА ПОЛЗА, която жалбоподателят твърди, че има или има оправдано очакване да получи**

Чл. 1 от Протокол 1 НЕ ГАРАНТИРА:

- право на придобиване на собственост, независимо дали при наследяване по закон, завещание

MARCKX v. BELGIUM (No,6833/74- § 63-65)

- право на подслон, прехрана (освен ако не е предвидено по националаното право, при наличието на определени условия)
- право на реституция

ТЪЛКУВАНЕ НА ЧЛ. 1 ОТ ПРОТОКОЛ 1

1. Приложима ли е изобщо разпоредбата? (субект/обект на защита)
2. Ако разпоредбата е приложима – включва ли се лишаване от собствеността?
 - SPORRONG AND LONNROTH СРЕЩУ ШВЕЦИЯ
 - THE HOLY MONASTERIES v. GREECE
 - PRESSOS COMPANIA NAVIERA И ДРУГИ СРЕЩУ БЕЛГИЯ
 - Разрушаване на имущество;
 - Фактическо национализиране/отнемане
 - PAPAMICHALOPOULOS AND OTHERS v. GREECE

3. Ако не е налице лишаване от притжание, налице ли е контрол върху използването на собствеността?
- Контрол върху наемите;
 - Отнемане на лиценз;
 - Ограничения, свързани с реализиране право на строеж;
 - Налагане на принудителни ограничения върху имот
 - **CHASSAGNOU AND OTHERS v. FRANCE** (ловуване – нарушен баланс)
4. Ако не е налице нито лишаване от собственост, нито упражняване на контрол върху собствеността от страна на Държавата, но има намеса – фактите се тълкуват въз основа на водещия принцип, гарантиращ необезпокояваното ползване на притежанията;

ПОЗИТИВНО ЗАДЪЛЖЕНИЕ ЗА ДЪРЖАВАТА ДА ЗАЩИТАВА СОБСТВЕНОСТТА

Öneriyildiz срещу Турция [GC], № 48939/99, §§ 127-129,
ЕСПЧ 2004-XII)

“Действителното ефективно упражняване на правото, защитено от тази разпоредба (чл.1 от Протокол 1 на ЕКПЧ – бел.моя) не зависи само от задължението на държавата да не се намесва, а може да изисква и позитивни мерки за защита, особено когато съществува пряка връзка между мерките, които един жалбоподател може основателно да очаква от властите и възможностите ми за ефективно да се ползва от притежателя си”

- **Превантивни** – Държавата следва да гарантира, че правата са достатъчно защитени
- **Коригиращи** – увредената страна разполага с адекватни средства за защита, ако правата и във връзка със собствеността са достатъчно защитени;

“Шести май инженеринг ООД и други срещу България” (дело № 17854/04)

- “Макар член 1 от Протокол № 1 по същество да се отнася до предотвратяването на държавна намеса в имуществени права, в определени ситуации ефективното ползване на правата, гарантирани от тази разпоредба, може да доведе до приемане на положителни мерки дори в случай, които включват съдебен спор между частни лица или дружества Границите между положителните и отрицателните задължения на държавата по Член 1 от Протокол № 1 не се поддават на точно определяне. Въпреки това, когато делото е анализирано от гледна точка на едно позитивно задължение от страна на държавата или от гледна точка на намеса на публичен орган, която трябва да бъде оправдана, прилаганите критерии не са различават по същество. Първият и най-важен от тях е **изискването за законност** Това предполага, наред с другите неща, че **националното право трябва да предвижда мярка за правна защита срещу произволна намеса в имуществените права**, и че **Държавата трябва да осигури съдебни процедури, които предлагат необходимите процесуални гаранции** и дават възможност на националните съдилища да се произнесат **ефективно и справедливо по които и да било спорове между частни лица**..... Действително, последното изискване също е сред положителните задължения, произтичащи от Член 1 от Протокол № При проверка на изпълнение на тези изисквания Съдът трябва да разгледа **всестранно приложимите процедури.**”

„МИКРОИНТЕЛЕКТ” ООД СРЕЩУ БЪЛГАРИЯ

*Съдът обаче подчертава, че макар втората алинея на чл. 1 от Протокол № 1 да не съдържа изрични процесуални изисквания, **тя се тълкува така, че изисква на лицата, засегнати от дадена мярка на намеса в притежанията им, да бъде осигурена разумна възможност да изложат своя случай пред отговорните органи за целите на ефективно обжалване на тази мярка. Когато установява дали това условие е изпълнено, Съдът трябва да разгледа изцяло приложимите процедури** (вж. AGOSI, цитирано по-горе, § 55; Боулър Интернешънъл Юнит, цитирано по-горе, §§ 44 – 45; Йокела срещу Финландия (*Jokela v. Finland*), № 28856/95, § 45, ЕСПЧ 2002-IV, и Денисова и Мусеева срещу Русия (*Denisova and Moiseyeva v. Russia*), № 16903/03, § 59, 1 април 2010 г.).’*

УСЛОВИЯ, НА КОИТО СЛЕДВА ДА ОТГОВАРЯ НАМЕСАТА (НЕЗАВИСИМО ОТ ВИДА – ЛИШАВАНЕ, КОНТРОЛ ИЛИ НАМЕСА ОТ ГЛЕДНА ТОЧКА НА ВОДЕЩИЯ ПРИНЦИП):

- **ЗАКОННО ОСНОВАНИЕ - СПОРЕД НАЦИОНАЛНОТО ПРАВО ДЪРЖАВАТА ИМА ОСНОВАНИЕ ЗА ОСЪЩЕСТВЯВАНЕ НА НАМЕСАТА**

- **НАЦИОНАЛНИЯ ЗАКОН (СЪДЕБНАТА ПРАКТИКА ПО ПРИЛАГАНЕТО МУ) Е ДОСТЪПЕН** (обнародване и възможност да се получи информация за закона), **ПРЕЦИЗЕН** (допустимо е да се налага и извършва тълкуване от съдилищата при прилагане на законите, но то не трябва да е направено по начин, който сочи на явно произволни изводи или явно погрешно приложение) **И ПРЕДВИДИМ** (делото **Carbonara and Ventura срещу Италия** – национализиране на земя и строеж на училище без надлежна компенсация – доктрина на Касационния съд за „отчуждаване с цел строеж”, Великова срещу България)

- *В настоящия случай, обаче, става дума за уникален период на социален и правен преход в България. Правната реформа след падането на комунизма, по-конкретно в областта на реституцията на национализирани имоти, е продукт на труден политически компромис. Законът е претърпял изменения, отразяващи разгорещен обществен дебат и търсене на балансирано решение. Съдът не може да пренебрегне произтичащите трудности и да възприеме пуристичен подход към предвидимостта на закона. Известна несигурност е била неизбежна по отношение на законодателство, целящо да премахне датираща от десетилетия несправедливост. Докато правната несигурност може да не задоволява изискванията на Конвенцията за яснота и предвидимост и да противоречи на забраната на произвола, в оценката дали се е получила такава ситуация в настоящия случай и дали вследствие от това е имало неоправдана намеса на държавата в нарушение на член 1 от Протокол № 1 на Конвенцията, трябва да се държи сметка за специфичния период на преход по това време и за индивидуалните обстоятелства на всеки от случаите (виж жалба № [40064/98](#), Кредит банк и други срещу България (Credit Bank and Others v. Bulgaria) (dec.), 30 април 2002г.).*

Великови и други срещу България

- **В ИНТЕРЕС НА ОБЩЕСТВОТО (ЕКВИВАЛЕНТ НА ЛЕГИТИМНАТА ЦЕЛ ПО ЧЛ. 8-11 ОТ КОНВЕНЦИЯТА) – задача на Държавата**

Примери:

-Легитимна цел:

- Елиминиране на социални несправедливости (James);
- Национализация на определени индустрии;
- Предотвратяване на данъчни измами;
- Действия срещу корупцията, престъпленията;

- **ПРИ СПАЗВАНЕ ПРИНЦИПА НА ПРОПОРЦИОНАЛНОСТТА (справедлив баланс) – ТЪРСИ СЕ БАЛАНС МЕЖДУ ОБЩЕСТВЕНИЯ ИНТЕРЕС (ПОСОЧВА СЕ ОТ ДЪРЖАВАТА – ЕСПЧ рядко преразглежда твърденията на Държавата за интереса на обществото) И ОСНОВНИТЕ ИНДИВИДУАЛНИ ПРАВА**
 - **Обществен интерес:**

Примери:

 - **Защита на природата;**
 - **Борба с престъпността** (Ünsped Paket Servisi SaN. Ve TiC. A.Ş. v. Bulgaria - [3503/08](#) - Съдът се съгласява с Правителството, че отнемането преследва легитимна цел в обществен интерес – *mutatis mutandis*, по въпроса на целта, преследвана с процедурата по заповед за конфискация по силата на британското законодателство в контекста на борбата с трафика на наркотици, *Phillips v. the United Kingdom*, 2001VII).
 - **Градоустройствено планиране;**
 - **Възстановяване на справедливостта във връзка с национализацията** (Великови и други срещу България; Донка Кирилова Петрова и Димо Петров Петров срещу България, No. [11186/12](#));
 - **Гарантиране събиране на данъци** (Булвест срещу България)

- Съдът подчертава, че поради прякото познаване на своето общество и неговите нужди, в сравнение с международния съдия, националните власти са по принцип в по-добра позиция да оценят какво е “в обществен интерес”. Поради това и в установената от Конвенцията система за закрила, националните власти са тези, които правят оценката за съществуването на проблем пораждащ обществена загриженост, който налага мерки за отнемане на собственост. В тази, както и в други области, спрямо които Конвенцията простира гаранциите си, националните власти имат съответно известна свобода на преценка.
- Същевременно, понятието “обществен интерес” е широко. По-конкретно, понятието “експроприация на имоти” обикновено включва съображения от политически, икономически и социален характер. Съдът, като намира, че е естествено свободата на преценка на законодателя да е широка при предприемането на социална и икономическа политика, би уважил преценката на законодателя относно това какво е “в обществен интерес”, освен ако тази преценка е явно лишена от разумни основания. Същото се отнася по необходимост, ако не и *a fortiori* и до радикални социални промени като тези обхванали Централна и Източна Европа след 1989г. (виж *Ян и други срещу Германия (Jahn and Others v. Germany)* [GC], №№. [46720/99](#), [72203/01](#) и [72552/01](#), § 91, 30 юни 2005г.).
- В разглежданите случаи Съдът няма никакво съмнение, че Реституционният закон, който предвижда държавата да възстанови имоти, експроприирани без обезщетение през комунистическия режим, преследва важна цел в обществен интерес. Това всъщност и не се оспорва от жалбоподателите. Очевидно е, че компенсирането на жертвите от онези произволни одържавявания е било важна стъпка във възстановяването на демокрацията в България след няколко десетки години тоталитарно управление.
- Що се отнася по-конкретно до преследваната от член 7 цел, Съдът отбелязва, че разпоредбата овластява лица, чията собственост е била експроприирана от държавата през 1940те без обезщетение, да претендират получаването ѝ не само от държавата, но и от частни лица в случаите, когато договорите им са били опорочени от злоупотреба с власт, или нарушения на закона.
- С оглед на специфичния контекст на прехода от тоталитарно към демократично общество и широката свобода на преценка на ответната държава в тези неща, Съдът приема, че не може да се счита, че подобен подход не е легитимен или не е “в обществен интерес” - независимо от обстоятелството, че той се състои в предоставяне на частна собственост като компенсация за злините, сторени преди десетилетия от държавата. Лица, които са се възползвали от привилегированите си позиции или по друг начин са нарушили закона, за да придобият собственост при тоталитарния режим, както и техните наследници, не могат да очакват да запазят придобитите изгоди в общество управлявано демократично чрез върховенството на закона. Дълбокият смисъл в подобни случаи е да се възстанови справедливостта и уважението към върховенството на закона.

Великови и други срещу България

ПРОПОРЦИОНАЛНОСТ НА НАМЕСАТА/СПРАВЕДЛИВ БАЛАНС

- **СЪОТВЕТСТВА ЛИ НАМЕСАТА НА ЦЕЛТА?**

Съдът намира, че въпросът за пропорционалността следва да се решава с оглед на следните фактори: (i) дали случаят ясно попада в обхвата на легитимните цели на Реституционния закон, като се имат предвид фактическите и правни придобивни основания на сделките и заключенията в решенията на националните съдилища за обявяването им за нищожни (злоупотреба с власт, съществени нарушения, или дребни пропуски дължащи се на администрацията) и (ii) изтърпените от жалбоподателите трудности и адекватността на полученото обезщетение, или на обезщетението, което биха могли да получат, ако бяха нормално използвани предоставените на жалбоподателите процедура и възможности по съответното време, включително и схемата на компенсаторните записи и възможностите на жалбоподателите сами да си осигурят жилище.....

Великови срещу България

- **ПРОПОРЦИОНАЛНА ЛИ Е НАМЕСАТА НА ЦЕЛТА (МОГЛИ ЛИ СА ВЛАСТИТЕ ДА ПРЕДПРИЕМАТ ПО-МАЛКО НАКЪРНЯВАЩИ НЕОБЕЗПОКОЯВАНОТО ПОЛЗВАНЕ МЕРКИ)**

- **ОСПОРВАНИТЕ МЕРКИ НЕ НАЛАГАТ ЛИ ИНВИДИВИДУАЛНА И ПРЕКОМЕРНА ТЕЖЕСТ ВЪРХУ ЗАСЕГНАТИТЕ**

Ünspeđ Paket Servisi SaN. Ve TiC. A.Ş. v. Bulgaria - 3503/08)

The Holy Monasteries v. Greece - [13092/87](#) and 13984/88

- Съдът счита за особено значим при анализа на пропорционалността факта, че договорот на жалбоподателите не е сключен при нарушения на материалноправните разпоредби на жилищното законодателство и е бил обявен за нищожен през 1967г. единствено поради това, че държавните власти не са спазили буквата на административна разпоредба от процедурен характер. Според Съда, при липсата на други относими обстоятелства, в подобни случаи изискваният от Член 1 на Протокол № 1 справедлив баланс не може да бъде постигнат без адекватно обезщетение. Жалбоподателите са предприели всички необходими стъпки предвидени в действащата тогава компенсаторна схема, но са получили само еквивалента на приблизително 5,800 евро (EUR) – по-малко от 18% от стойността на апартамента към февруари 2001г., когато е бил оценен от лицензиран оценител. Ответното правителство не е установило убедително, че подобен изход е оправдан в случая на *Богданови (Bogdanovi)*.
- 221. Независимо от предоставената на ответното правителство широка свобода на преценка, **Съдът не е убеден, че не е било възможно съответното законодателство да се изготви така, че да вземе предвид факта, че са били извършвани пропуски поради грешки на държавната администрация в случаи на лица, които са подали искане да закупят жилище и добросъвестно са получили апартаменти. В действителност необходимостта да се промени законодателството по този въпрос е била призната от българския Конституционния съд.**

Критерии за преценка:

- **наличие на процедура, по която може да бъде оспорено нарушението**

Bowler International Unit v. France – No [1946/06](#);

Микроинтелект срещу България;

Ünsped Paket Servisi SaN. Ve Tic. A.Ş. v. Bulgaria - [3503/08](#)

- **забавяне, непредсказуемост и несъответствие при упражняване от страна на Държавата на правомощието си да се намеси в правото на собственост (продължителност на намесата, интензивност на действията от страна на Държавата за окончателно разрешаване на ситуацията);**
- **наличие и размер на присъдено обезщетение, начин на определянето му;**
- **наличие на необорими презумпции;**
The Holy Monasteries v. Greece - [13092/87](#) and [13984/88](#));

- Presumption of State ownership (section 3(1)(A) of Law no. 1700/1987): shifted burden of proof, which now fell on the applicant monasteries — these could no longer rely, in order to adduce proof to the contrary, on all the means of acquiring property provided for in Greek law, including adverse possession and a final court decision against a private individual.
- The applicant monasteries had accumulated substantial immovable property over the centuries — title deeds acquired during Byzantine and Ottoman empires lost or destroyed — the period of possession required in order that adverse possession might be relied upon against the State had been completed by the time Law no. 1700/1987 had come into force — no land survey in Greece.
- State automatically given use and possession of such agricultural and forest property (section 3(1)(B)) — a substantive provision whose effect was to transfer full ownership of land in question to the State.
- Remedies provided in subsections (4) and (7) of section 4, relied on by Government, had no suspensive effect and presupposed that plaintiffs should have voluntarily ceded their property.
- Fact that no administrative eviction orders had been issued was no guarantee that none would be issued in the future.

The Holy Monasteries v. Greece - [13092/87](#) and [13984/88](#));

- ***В заключение и най-важно е, че Правителството не доказва, че отнемането е извършено съгласно процедура, в която дружеството-жалбоподател е имало възможност да изложи своята позиция пред националните власти, или че всъщност такава процедура съществува на национално равнище. Тъй като дружеството-жалбоподател не е жертва на престъплението, а трета страна, засегната от наказателното производство срещу шофьора, не е налице основание то да се намеси в това производство. Съдът счита, че отнемането би било в съответствие с изискванията на Конвенцията, само ако е извършено в съответствие с процедура, която осигурява подходящи гаранции срещу произвол (сравнете и съпоставете настоящото дело с Phillips, цитирано по-горе, § 43, където Съдът приема, че процедура за конфискация е съвместима с изискванията на Конвенцията за "справедлив процес" и "мирно ползване на притежанията", тъй като е разгледана от съд в рамките на съдебно производство, което включва публично заседание, предварително оповестяване на тезата на обвинението и възможност за жалбоподателя да представи писмени и гласни доказателства; Съдът се позовава на заключението си по делото Hentrich, цитирано по-горе, § 49, където установява, че жалбоподателката "е понесла индивидуална и прекомерна тежест, която може да се счете за легитимна, само ако тя е имала възможността – which was refused to her – of effectively challenging the measure taken against her ... and that the fair balance which should be struck between the protection of the right of property and the requirements of the general interest was therefore upset". As pointed out above, in the present case there was no procedure available domestically to the applicant company to put its case before the relevant authorities.***
- *.....Съдът намира, че дружеството-жалбоподател е понесло индивидуална и прекомерна тежест, която би могла да се счете за легитимна, само ако то е имало възможността да оспори ефективно отнемането на имуществото му в резултат от наказателното производство, по което то не е страна; дружеството-жалбоподател обаче не е имало такава възможност и затова справедливият баланс, който трябва да бъде постигнат между защитата на правото на жалбоподателя на собственост и изискванията на общия интерес, не е бил спазен в нарушение на чл. 1 от Протокол № 1.*

ОБЩ КРИТЕРИЙ - приложимите разпоредби дават ли възможност за гъвкавост и съобразяване с особеностите на конкретната ситуация;

ОБЕЗЩЕТЕНИЕ

- **СВЪРЗАНО СЪС СПРАВЕДЛИВИЯ БАЛАНС**
- **ОПРЕДЕЛЯНЕ НА КОМПЕНСАЦИЯТА**
 - Не се изисква пълно/еднакво обезщетение

За да е спазено изискването за пропорционалност следва да има ясни, обективни критерии, по които се определя компенсацията

Проблеми:

- липса на гъвкавост при прилагане на критериите, необорими презумпции;
- размер на обезщетението (*Захариеви срещу България*), забава при изплащане на обезщетението.

In this regard the Court **noted the “mechanical” nature of the solution adopted**, the authorities having at no time examined whether the value of the same number of shares differed from one company to the other. In actual fact the respective value of the companies differed considerably. As a result, the shares in the new company had not been worth as much as those in the first company which the applicants had been awarded. **The refusal of the authorities to review the situation on the grounds that the judgment had become final could not justify the interference**, the applicants having submitted credible, convincing proof in support of their allegations, showing a significant difference in the values of the two companies' shares. In conclusion, the Court found that the **automatic awarding of shares in the new company, combined with the lack of an effective remedy to have the merits of the applicant's request for more shares examined, had upset the fair balance which had to be struck between the general interest and the interests of the individual, and the applicants had borne an individual and excessive burden.**

Критерий - пазарна цена – завишен стандарт – случаи на отнето имущество в резултат на реституция –

Donka Kirilova PETROVA and Dimo Petrov PETROV against Bulgaria, no. [11186/12](#)

However, in cases such as the present one, the Court has required that the interested parties should receive compensation which is not merely adequate, but, **as mentioned above, reasonably related to the market value of the flat lost. This is a higher threshold** (see *Todorova and Others v. Bulgaria* (just satisfaction), nos. [48380/99](#), [51362/99](#), [60036/00](#) and [73465/01](#), § 9, 24 April 2008). In cases similar to the present one the Court has found that even as it operated after May 2007 the bonds scheme could not ensure compensation satisfying this threshold, namely reasonably related to the market value of the property lost (see *Tonov and Others*, cited above, § 27).

По тези причини Съдът намира, че по **делото *Богданови (Bogdanovi)* не са налице обстоятелства, оправдаващи полученото от жалбоподателите неадекватно обезщетение.** От това следва, че намесата в правото на жалбоподателите на собственост не е осигурила справедлив баланс между обществения интерес и индивидуалните права на жалбоподателите. Следователно е налице нарушение на Член 1 от Протокол № 1.

Великови срещу България (частта по делото на Богданови)

ОСНОВНИ ПОНЯТИЯ:

- **АВТОНОМНО ЗНАЧЕНИЕ НА ПОНЯТИЯТА ПО ЕКЗПЧ/ОБХВАТ НА ТЪЛКУВАНЕТО И ЗАЩИТАТА (ЕФЕКТИВНИ ПРАВА)**
- **ДОКТРИНА ЗА „ЧЕТВЪРТАТА ИНСТАНЦИЯ”**
- **ДОКТРИНА ЗА „СВОБОДА НА ПРЕЦЕНКАТА”**
- **СПРАВЕДЛИВ БАЛАНС**
- **ПРИНЦИП НА ПРОПОРЦИОНАЛНОСТТА**
- **ПОЗИТИВНИ И НЕГАТИВНИ ЗАДЪЛЖЕНИЯ**

- **Реституционни дела**
ДЕЛА ВЪВ ВРЪЗКА С ЧЛ. 7 ОТ ЗВСОНИ

Съдът отбелязва, че настоящото оплакване се отнася до същите законодателство и въпроси като по делото *Великови и други* (цитирано по-горе).

Намесата в правото на собственост на г-жа Удварева и г-н Тонов се основава на Закона за възстановяване собствеността върху одържавени недвижими имоти, който по принцип преследва важна цел в обществен интерес, а именно да се възстанови справедливостта и зачитането на върховенството на закона в преходния период след падането на тоталитарния режим в България.

Що се отнася до въпроса за пропорционалността, Съдът отбелязва, че искът срещу г-жа Удварева и нейния съпруг не е подаден в рамките на първоначалния едногодишен срок след приемането на Закона за възстановяване собствеността върху одържавени недвижими имоти през 1992 г., а през март 1998 г. – след подновяването на този срок (вж. параграф 6 по-горе).

По делото *Великови и други* (цитирано по-горе, вж. §§ 166, 172, 179 и 189 от решението) Съдът констатира, че мерките, въведени с чл. 7 от Закона за възстановяване собствеността върху одържавени недвижими имоти, които разрешават оспорването на дългогодишни документи за собственост и отнемането на частна собственост като компенсация за национализацията, извършена от държавата през 40-те години на XX век, **могат да се приемат за пропорционални на легитимната цел за възстановяване на справедливостта само когато се прилагат като изключителна преходна стъпка с кратка продължителност** в периода на социална трансформация от тоталитарен режим към демокрация.

Тонов и други срещу България (пропорционалност и размер на обезщетение)

По делата *Цонкови* (цитирано по-горе, §§ 24 – 27) и *Георгиева и Мукарева срещу България (Mukareva v. Bulgaria)* (№ [3413/05](#), §§ 38 – 40, 2 септември 2010 г.), където, подобно на настоящото дело, действията по чл. 7 от Закона за възстановяване собствеността върху одържавени недвижими имоти са предприети след изтичането на първоначалния срок през 1993 г. и подновяването му през 1997 г., Съдът констатира, че намесата в правото на собственост на жалбоподателите представлява отклонение от преходния характер на реституционното законодателство и от принципа на правната сигурност и не може да се разглежда като попадаща в обхвата на легитимните цели, които реституционното законодателство преследва по принцип. Затова Съдът приема, че нищо по-малко от плащане, разумно свързано с пазарната стойност на загубените апартаменти, не може да осигури необходимия справедлив баланс, съгласно чл. 1 от Протокол № 1.

Съдът не вижда причина да приложи различен подход по настоящото дело. Поради това счита, че намесата в правото на собственост на г-жа Удварева и г-н Тонов нарушава принципа на правна сигурност и **че нищо друго, освен обезщетение, разумно свързано с пазарната стойност на апартамента, който са загубили, не може да възстанови справедливия баланс, изискуем съгласно чл. 1 от Протокол № 1** (вж. също делото *Енева и Добрев*, разгледано по делото *Великови и други*, цитирано по-горе, § 148 от това решение).

Въпреки това г-жа Удварева и г-н Тонов не са получили компенсация, разумно свързана с пазарната стойност на техния апартамент, а **правителството не е доказало, че компенсация, която отговаря на този стандарт, им е гарантирана с достатъчна яснота и сигурност, и по-специално, че схемата за компенсаторни записи би представлявала такава** (вж. *Цонкови*, § 28, и *Георгиева и Мукарева*, § 40, и двете цитирани по-горе).

С оглед на изложеното по-горе, Съдът заключава, че отнемането на собствеността на г-жа Удварева и г-н Тонов не отговаря на изискванията на чл. 1 от Протокол № 1 и че следователно е налице нарушение на тази разпоредба.

Тонов и други срещу България (пропорционалност и размер на обезщетение)

ЗЕМЕДЕЛСКА РЕСТИТУЦИЯ

- Любомир Попов срещу България – дълго продължима процедура, без спор от трети лица – забавяния за период над 8 ГОДИНИ

«Като се позовава на член 1 от Протокол № 1 жалбоподателят се оплаква, **че дълго не е могъл да възстанови правата си на собственост или да получи обезщетение вместо възстановена собственост, а по член 6 § 1 от Конвенцията – че националните държавни органи не са изпълнили окончателни съдебни решения в негова полза. ...**

Съдът отбелязва, че в установената си съдебна практика е разглеждал непривеждането в изпълнение на решение, признаващо правото на притежание съгласно първото изречение от първия параграф на член 1 от Протокол № 1 (вж. *Рамади и други срещу Албания (Ramadhi and Others v. Albania)*, № [38222/02](#), §§ 75-79, 13 ноемв...

Съдът отбелязва, че през тези значителни периоди от време – съответно дванадесет и тринадесет години – жалбоподателят е оставен в състояние на неяснота относно реализирането на правата му на собственост и е бил възпрепятстван да се ползва от своите притежания. Съдът признава, че въпросните събития са се случили в период на обществен и икономически преход в България и че държавните органи е трябвало да се съобразят с претенциите на на множество заинтересовани страни (вж. *Кехая и други срещу България (Kehaya and Others v. Bulgaria)*, №№ [47797/99](#) и [68698/01](#), § 65, 12 януари 2006, и, *mutatis mutandis*, *Великови и други срещу България (Velikovi and Others v. Bulgaria)*, №№ [43278/98](#), [45437/99](#), [48014/99](#), [48380/99](#), [51362/99](#), [53367/99](#), [60036/00](#), [73465/01](#) и [194/02](#), § 172, 15 март 2007). Въпреки това при липсата на конкретни основания за забавянията при обезщетяването на жалбоподателя, освен визираната от правителството сложност на процеса на реституция на земеделските земи като цяло (вж. параграф 110 по-горе), **Съдът не може да не приеме, че забавянията са прекомерни и са обременили жалбоподателя с непомерна тежест (вж. *Рамади и други срещу Албания*, цитирано по-горе в параграф 83). ри 2007, цитирано и по-нататък).**»

• Митушев и други срещу България – отказ на ПК да изпълнят решение на съда за възстановяване на собствеността

Съдът констатира също, че не възниква противоречие между страните от това, че компетентните национални органи са задължени да изпълнят това съдебно решение. И наистина, мненията им не съвпадат само по въпроса как да бъде изпълнено това съдебно решение, въпрос, който следва да се разгледа в раздела по-долу, посветен на разглеждане на член 1 на Протокол No 1.

- 125. Съдът отбелязва, че общинската служба по земеделие не се е съобразявала със съдебното решение от 22 март 2002 в течение на дълги периоди от време. Той счита, че неизпълнението на окончателното съдебно решение, създаващо в полза на заинтересованите лица наследствен интерес, който може да се отнесе към понятието "имот", представлява престъпление по служба по смисъла на първото изречение на алинея първа на член 1 на Протокол No 1, където е изложен общият принцип за уважение на собствеността (виж, *mutatis mutandis*, Бурдов с. Русия, по [59498/00](#), § 40, CEDH 2002-III, Рамади и петима други с. Албания, по [38222/02](#), §§ 76-77, 13 ноември 2007 г., и Латридис, цит. по-горе, § 55).
- Съдът припомня, че член 1 на Протокол No1 изисква главно и преди всичко намесата на обществените органи в ползване на правото за уважение на собствеността да бъде законна. Освен това, той отбелязва, че върховенството на закона, един от основните принципи на едно демократически общество, важи за всички членове на Конвенцията.
- 129. Съдът припомня след това, че не е разрешено на един административен орган да откаже да изпълни окончателно съдебно решение с мотив, че то е погрешно или противоречи по друг начин на някоя разпоредба на закона (виж, *mutatis mutandis*, Манчева с. България, по [39609/98](#), § 59, 30 септември 2004 г., и Петков и други с. България, номера [77568/01](#), [178/02](#) и [505/02](#), § 64 in fine, 11 юни 2009 г.). Той припомня също, че принципът на сигурност в юридическите отношения изисква окончателното решение на всеки спор от съдилищата да не бъде оспорвано (Брюманеску с. Румъния [GC], по [28342/95](#), § 61, CEDH 1999-VII, Кехая и други с. България, номера [47797/99](#) и [68698/01](#), §§ 68-70 et 74, 12 януари 2006 г.), освен ако това се налага по съществени и императивни причини (Рябких с. Русия, по [52854/99](#), § 52, CEDH 2003-IX).

- 137. Съдът осъзнава, че процедурата по реституция на колективизираните в миналото земи е особено сложна и че може да има законни мотиви да се откаже реституция на някои земеделски земи в стари реални граници, по-специално, тъй като тези земи са били реституирани на други правоимащи чрез план за разпределение на земеделските земи. При все това, той отбелязва, че в този случай Правителството не е предоставило точна информация относно съществуването на такива мотиви по отношение на земите, принадлежали на И. М. (параграф ... по-горе).
- 138. Следователно, Съдът счита, че **намесата в правото на жалбоподателите за уважение на собствеността им над 84,65 хектара земеделски земи е незаконна от гледна точка на принципа за върховенство на закона, дотолкова доколкото единственият мотив за неизпълнение на съдебното решение от 22 март 2002 година е прилагането от общинската служба на член 10, алинея 8 на закона от 1991 година.** Той отбелязва, че това заключение го освобождава от задължението да установи дали е било спазено справедливо равновесие между изискванията на обществения интерес на общността и изискването за защита на индивидуалните права.

• Кехая и други срещу България

Преразглеждане на решения на ПК (вкл. последващи решения на съда) поради претенции на трети лица –друг държавен орган

- 72. Съдът отбелязва, че с окончателно решение от 20 септември 1996 жалбоподателите са признати за собственици на парцели от 14 ха, в близост до язовир “Доспат” в местността “Окуша”, в землището на Сърница.. На 3 февруари 1997 местната поземлена комисия разпорежда реституция на земята на жалбоподателите. На 4 април 1997 те официално влизат във владение на същата. На 20 август 1997 получават нотариален акт (виж горните параграфи 18 и 19). Следователно, жалбоподателите имат “притежание” по смисъла на член 1 на Протокол No. 1. Следователно тази разпоредба е била приложима.
- 73. Също така е видно, че събитията от 1997-2002 представляват държавна намеса в притежанията на жалбоподателите и че тяхната земя е била отнета от държавата на основание на съдебни решения, постановени в производството, започнато от местното лесничейство, държавен орган (виж параграфи 24-26 и 55 по-горе).
- 74. По въпроса дали намесата е била лишаване от притежание по смисъла на второто изречение от първия параграф от член 1 на Протокол No. 1 към Конвенцията, Съдът забелязва, че действието на решението на Върховния касационен съд от 10 октомври 2000 е било да се откажат на жалбоподателите плодовете от окончателното решение в тяхна полза от 20 септември 1996. Държавата е обявена за собственик на спорната земя, лесничейството влиза във владение на същата и, съответно, жалбоподателите са лишени от тяхното право на собственост, включително от правото да притежават, ползват или разпореждат с имуществото (виж горните параграфи 24-26). **При тези обстоятелства, Съдът счита, че действието от решението от 10 октомври 2000 на Върховния касационен съд е било да лиши жалбоподателите от техните притежания** (виж цитирания по-горе *Brumarescu*, §§ 76 и 77).

- 75. Съдът подчертава, че първото и най-важно изискване на член 1 от Протокол No. 1 е, че всяко вмешателство на обществените власти в мирното ползуване на притежанията е незаконосъобразно. Господството на закона, един от основните принципи на демократичното общество, е присъщо на всички членове на Конвенцията**Освен това, лишаване от имущество е оправдано единствено, ако то е** доказано “в интерес на обществото” и ако отговаря на изискването за пропорционалност, постигайки справедлив баланс между нуждите на общия интерес на обществото и основните права на индивида (виж *Sporrong and Lönnroth v. Sweden*, решение от 23 септември 1982, серия A по. 52, стр..26-28, §§ 69-74).
- 76. В настоящия случай Съдът вече е стигнал до заключението, че лишавайки окончателното решение от 20 септември 1996 от всякакво правно действие, властите са действали в нарушение на принципа за правна сигурност, присъщ на член 6 § 1 на Конвенцията (виж горния параграф 70). Поради това, не може да се твърди, че разглежданото лишаване от собственост е било законосъобразно по смисъла на Конвенцията. Настоящото дело не засяга възобновяването на гражданско производство в определен срок и при условията, регулирани от закона, а непризнаването на действието *res judicata* от окончателното решение, произнесено в производство за решаване на спор. Не може да се счита, че обществен интерес, натежаващ над основния принцип за правна сигурност и правата на жалбоподателите, оправдава преразглеждане на спора и в резултат на това- лишаването от собственост без компенсация.

ТР No 5 на ОСГК 14.01.2013 г.

- При спор за собственост държавата не е обвързана от постановен административен акт за възстановяване право на собственост върху земеделски земи и гори по реда на ЗСПЗЗ и ЗВСГЗГФ. Върху такъв акт е допустимо упражняването на косвен съдебен контрол по чл. 17, ал. 2 ГПК.
- Държавата е обвързана от съдебното решение за възстановяване на правото на собственост върху земеделски земи и гори по реда на ЗСПЗЗ и ЗВСГЗГФ. Недопустимо е упражняването на косвен съдебен контрол за нищожност на административен акт за възстановяване на земеделски земи и гори по предявен иск за собственост от или срещу държавата, когато върху него е упражнен пряк съдебен контрол.

• Сивова и Колева срещу България – Претенция от трети лица (не държавни органи) след приключила реституционна процедура

- Ситуацията е значително по-различна по настоящото дело (за разлика от Кехая), като се има предвид, че дружеството *Хелио-Тур-С*, страна по ревандикационното производство, е търговско дружество, **финансово и юридически самостоятелно от държавата, подчинено на нормите на частното право, което не притежава каквито и да било властнически правомощия от общоправен характер при упражняването на своята дейност** Съдът отбелязва, че макар и създадено от държавата и получило впоследствие активите на държавно предприятие, въпросното дружество е било преобразувано в частно много преди постановяването на решението от 19 януари 2000 г. и следователно то не би могло да бъде приемано като „правоприемник“ на държавата, на която това решение би могло да бъде предявено на основание член 220 от Гражданския процесуален кодекс (виж параграф 57 по-горе).
- 73. Предметът на двете производства е бил различен, тъй като първото се отнасяло до правото на реституция на жалбоподателките и следователно до тяхното право на собственост по отношение на държавата, докато второто е било свързано с въпроса дали *Хелио-Тур-С* валидно е придобило върху терените конкуриращите се права, по начин, който да обвързва жалбоподателките и да може да им се противопостави. Като се има предвид предходното, не може да се приеме, че дружеството *Хелио-Тур-С* е правило опит за преразглеждане на въпроса за правото на собственост, признато на жалбоподателките по отношение на държавата (виж, *a contrario*, Кехая и други, цитирано по-горе, §§ 67-69).

- 73. Предметът на двете производства е бил различен, тъй като първото се отнасяло до правото на реституция на жалбоподателките и следователно до тяхното право на собственост по отношение на държавата, докато второто е било свързано с въпроса дали *Хелио-Тур-С* валидно е придобило върху терените конкуриращите се права, по начин, който да обвързва жалбоподателките и да може да им се противопостави. Като се има предвид предходното, не може да се приеме, че дружеството *Хелио-Тур-С* е правило опит за преразглеждане на въпроса за правото на собственост, признато на жалбоподателките по отношение на държавата (виж, *a contrario*, Кехая и други, цитирано по-горе, §§ 67-69).
-невъзможността жалбоподателките да получат дължимото им по силата на тези решения съставлява вмешателство в правото им на мирно ползване от техните притежанията.Съдът не е убеден, че посочената от тях ситуация съставлява лишаване от собственост по смисъла на член 1 на Протокол № 1. Съдът припомня също така, че съгласно неговата практика неизпълнението на съдебно или административно решение, с което се признава право на собственост, **се разглежда като вмешателство по смисъла на първото изречение от тази разпоредба** (*Viaşu*, §§ 59-60; *Мутишев*, § 125; *Любомир Попов срещу България*, №[69855/01](#), § 111, 7 януари 2010 г.).
- 92. Следователно съдът ще разгледа въпроса дали изобличаваното от жалбоподателките вмешателство е оправдано от гледна точка на основния принцип на мирно ползване от притежанията, формулиран в първото изречение на член 1 от Протокол № 1.

- Съдът приема, че спорното вмешателството е било предвидено от закона, съгласно изискването на член 1 от Протокол №1.
- 106. Съдът признава също така, че това вмешателство е имало легитимна цел от общ интерес, а именно закрилата на правото на другия и правилното управление на земите в рамките на такива сложни процеси като реституцията и преминаването към пазарна икономика.
- 107. За да се определи дали е постигнат добър баланс, в случая между потребностите на общия интерес на общността и изискванията за опазване на правото жалбоподателките на мирно ползване от притежанията им, трябва да бъдат взети под внимание редица аспекти. Най-напред Съдът отбелязва, че посоченото от заинтересованите страни вмешателство произтича от упражняването на легитимни права на трето лице, оцетено от решението да им бъдат реституирани терените, а не от втора възможност, предоставена на държавата да разгледа тяхното право на собственост (виж, *a contrario*, *Кехая и др.*, цитирано по-горе, §§ 67-69 и *Gashi c. Croatie*, № [32457/05](#), § 40, 13 декември 2007 г.). Следователно решението от 24 юли 2003 г. е коригирало, с цел защита на правото на трети лица, това, което вътрешните съдилища са приели като неправилно прилагане на Закона от 1991 г. в полза на жалбоподателките.
- 108. Съдът отчита също така възможността заинтересованите страни да бъдат обезщетени по силата на вътрешното право. В този смисъл той изтъква, че ако в резултат на съдебното решение от 24 юли 2003 г. не е било възможно да им бъдат върнати в натура спорните терени, за сметка на това те са могли да претендират или за обезщетение с други земеделски земи или компенсационни бонове съгласно Закона 1991 г., или за обезщетение с акции на дружеството *Хелио-Тур-С* или компенсационни бонове съгласно Закона за приватизацията.

- Съдът отчита, че процесът по реституция на колективизирани в миналото земи е изключително сложен по своя характер и че в тази област на държавите трябва да се предостави по-голяма свобода на преценка както относно мерките, които трябва да се вземат, така и относно сроковете на изпълнение на тези мерки (*Мутишев*, цитирано по-горе, § 144). При все това съдът определя като прекомерен факта, че дванадесет години след решението на поземлената комисия от 4 март 1999 г. и единадесет години след съдебното решение от 19 януари 2000 г., с които са признати правата на жалбоподателките по отношение на реституцията, заинтересованите страни все още не са получили окончателно уреждане на техните права, било посредством връщане на терените или посредством ефективно предоставяне на обезщетение. Съдът отбелязва по-специално, че са изминали повече от шест години от решението на общинската служба по земеделие и гори от 7 януари 2005 г., с което се определя дължимото на жалбоподателките обезщетение за двата терена. Въпреки че от фактите по делото става ясно, че жалбоподателките не са удовлетворени от така определеното обезщетение, както и че по всяка вероятност не са предприели нищо, за да ускорят реализирането му, няма основания да се предполага, че те да са в основата на причиненото забавяне.
- 119. При това положение Съдът счита, че държавата ответник не е действала с необходимите последователност и усърдие и не е запазила справедливия баланс между потребностите на общия интерес и защитата на правото на жалбоподателките на мирно ползване от техните притежания, в резултат на което заинтересованите страни е трябвало да понесат специална и прекомерна тежест. Следователно е налице нарушение на член 1 от Протокол № 1.